

Kuntavaalit tulevat, oletko valmis?

seta.fi/kuntavaalit2012

Setan opas jäsenjärjestöille,
nuorten ryhmille, valiokunnille ja
aktiiveille kuntavaalityöhön 2012

Puheenjohtajien terveiset

Outi Hannula
puheenjohtaja

Elina Laavi
varapuheenjohtaja

Kunnallisvaalit ovat merkittävät vaalit Setan kannalta, sillä kunnat ovat vastuussa peruspalveluista ja elinympäristön kehittämisestä. Paikallisen vaikuttamistyön kautta Seta-järjestöt voivat tehdä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt näkyvämmiksi ja nostaa esiin meille tärkeitä teemoja kunnallisessa päätöksenteossa. Jokainen teko vaalien alla on myös tärkeää ja arvokasta ihmisoikeustyötä.

Kunnalla on valtion rinnalla päätösvalta yhteisistä asioista. Kunta kerää veroja ja niiden vastineena se järjestää palveluja. Vaikka eduskunta on säätänyt lailla, mitä palveluja kansalaisella on oikeus saada, kunta päättää, miten se toteuttaa palvelut ja mitä muuta se järjestää asukkaiden hyväksi. Usein kuntapäättäjä, viranhaltija tai kuntatyöntekijä ei ole edes tullut ajatelleeksi, että lhbtq-ihmiset tulisi ottaa huomioon esimerkiksi liikunta-, terveyskeskus- tai päivähoidtopalveluissa.

Seta tukee jäsenjärjestöjensä kuntavaikuttamista myöntämällä 100 euron lisäavustuksen. Lue siitä lisää viimeiseltä sivulta. Lisäksi teemme vaaliesitteen, tämän vaikuttamisoppaan sekä nostamme meille yhteisiä kuntateemoja esiin myös valtakunnallisesti. Vaalit pidetään tänä vuonna 28.10., mutta sen jälkeen työ vasta kunnolla alkaa uusien valtuutettujen ja muiden aktiivisten kuntalaisten kanssa.

Tehdään Setasta paras kuntavaikuttaja!

Mitä Setan jäsenjärjestö voi tehdä vaaleissa?

Vaalityön tarkoituksena on herättää keskustelua ja vaikuttaa poliittiseen päätöksentekoon siten, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt huomioitaisiin paremmin paikallisessa päätöksenteossa. Näissä kunnallisvaaleissa Setan kampanjoinnin kärkenä ovat nuoret.

1. Keskusteluilta – ja media mukaan!

Järjestäkää vaalipaneeli, johon kutsutte vähintään kolmesta poliittisesta ryhmästä edustajan mukaan. Tilaisuutta on tärkeä mainostaa sekä jäsenille että kaikille kuntalaisille. Mukaan on syytä kutsua myös media. Panelistit voi kutsua joko suoraan henkilökohtaisesti tai poliittisten ryhmien kautta. Sinua auttavat esimerkiksi puolueen paikallisyhdistyksen puheenjohtaja, valtuustoryhmän puheenjohtaja tai vaalivastaava. Ei ole mitään tarvetta pyytää mukaan sellaista poliittista ryhmää, joka voimakkaasti vastustaa asiaamme.

Keksikää valmiiksi kysymyksiä, jotka sujuvoittavat keskustelua. Poliitikot puhuvat usein pitkästi, joten tilaisuuden juontajan pitää olla jämäkkä ja uskaltaa keskeyttää.

Kuluja tiloista, tarjoiluista tai pienestä lehtimainoksesta voi kattaa myös Setan vaalityöhön tarkoitettulla 100 euron avustuksella kuitteja vastaan.

Paikallisen median saa mukaan soittamalla toimitussihteerille tai pienessä mediassa päätoimittajalle ja lähettämällä kutsun hyvissä ajoin (noin viikko ennen tilaisuutta). Samana päivänä on hyvä julkaista kannanotto kunnallisvaaleihin ja keskusteluissa esillä olleisiin aiheisiin liittyen, mikäli paikallismedia ei pääsekään paikalle.

2. Tuo esiin Setan kantoja ehdokkaille

Vaaleissa kaikki jakavat esitteitä ja puheelle on tilaa. Varsinkin viikonloppuina ennen vaaleja on lukuisia tori- ja keskustelutilaisuuksia, joissa ehdokkaita voi tavoittaa. Tulostakaa Setan kuntavaaliesitettä tai tehkää oma! Setan esitteen sähköistä versiota voi lähettää myös sähköpostilla suoraan ehdokkaille, vaalityöntekijöille ja puolueiden kunnallisjärjestöille.

3. Kysy ehdokkailta

Vaalipäivää edeltävien 2–6 viikon aikana on lukuisia avoimia keskustelutilaisuuksia, joissa yleisö saa kysyä ehdokkailta kysymyksiä. Osallistu tilaisuuteen ja kysy ehdokkaiden kantaa

tärkeänä pitämäsi asiaan (pitäisikö avioliittolakia muuttaa, pitäisikö seksuaali- ja sukupuoli-vähemmistöt huomioida paremmin kouluissa, voisiko uusi kunnanjohtaja olla homo jne).

Media on paikalla isoimmissa tilaisuuksissa, joten kysymyksesi ja vastaukset saavat näkyvyyttä. Kerro myös nimesi ja mitä järjestöä edustat!

4. Muuta – mitä?

Yhdistyksen nettisivuille kannatta tehdä vaalisivu, jossa sateenkaarimyönteiset ehdokkaat voidaan esitellä. Olisiko paikallaan kirjoittaa myös mielipidekirjoitus? Ehkä yhdessä ehdokaiden kanssa?

Tehkää kysely poliittisille ryhmille ja julkaiskaa tulokset näkyvästi! Kuka onkaan transmyönteisin ehdokas tai poliittinen ryhmä? Haluatteko omasta kunnastanne tai kaupungista suomen lhbtq-myönteisimmän koko Suomessa? Vain taivas on rajana ideoinnissa.

Valtuutetuille, lautakunnille ja viranhaltijoille sekä poliittisille ryhmille voi lähettää kirjeitä ja sähköposteja ja heitä voi tavata henkilökohtaisesti. Kuntapäätäjät seuraavat kunnan asioita myös mediasta. Paikallislehtiin kannattaa kirjoittaa mielipidekirjoituksia esimerkiksi puolen vuoden välein.

Päätöksenteko kunnassa

Kunnallisvaalit järjestetään 28.10.2012. Vaaleissa valitaan jokaiseen kuntaan **kunnanvaltuusto**. Puolueet ja muut ryhmät ovat asettaneet ehdokkaat vaalis- sa. Mikä tahansa ryhmä voi asettaa omia ehdokkaita. Vaalien jälkeen ryhmät sopivat keskenään paikkajaosta, jolloin tavallisesti suurin ryhmä saa nimetä joukostaan **kun- nanhallituksen puheenjohtajan**. Toiseksi

arvostetuin tehtävä on **kunnanvaltuuston puheenjohtajan** tehtävä. Kaikki luottamus- paikat jaetaan poliittisten voimasuhteiden mukaan, jotka vaalitulos määrää.

Kunnalla on itsehallinto ja sen ylintä pää- töksentekovaltaa käyttää kunnanvaltuusto, joka koostuu vaaleilla valituista kunnanval- tuutetuista. Kunnanvaltuusto päättää vain

niin sanotusta ylätason asioista ja toiminnan suunnasta eli esimerkiksi **talousarviosta**, kunnan **strategiasta** jne, mutta ei yksityiskohdista, kuten esimerkiksi terveyskeskuksen valaistuksesta tai mielenterveyspalvelujen avotoimintojen aukioloajoista. Näistä konkreettisista asioista on päätökset siirretty **kunnanhallitukselle** tai **lautakunnille** tai jopa **viranhaltijoille** päätettäväksi. Kunnanvaltuusto päättää asioista, jotka kunnanhallitus sille esittää. Toisin sanoen, kunnanhallitus on portinvartijana asioista, jotka tulevat valtuustoon päätettäväksi.

Kunnanhallitus on noin kymmenen hengen ryhmä, jonka kokoonpano mukailee puolueiden vaaleissa saamaa kannatusta. Kunnanhallituksen puheenjohtaja valmistelee yhdessä **kunnanjohtajan** kanssa kunnanhallitukselle päätettäväksi tulevat asiat. Käytännössä laaja viranhaltijaryhmä valmistelee päätökset, mutta kunnanjohtaja ja puheenjohtaja seuraavat ja hyväksyvät, että asiat voivat tulla päätöksentekoon.

Osa päätettävistä asioista on delegoitu lautakunnille, jotka toimivat kunnanhallituksen alaisuudessa. Lautakunnan kokoonpano noudattaa vaalien tulosta poliittisista valtasuhteista. Lautakuntien tehtävät on usein jaettu sektoreittain: **perusturvalautakunta** vastaa sosiaali- ja terveysasioista, **sivistyslautakunta** koulu- ja päivähoitoasioista jne. Lautakuntien **nimet ja toimialat vaihtelevat** kuntien välillä. Lautakunnissa on myös puheenjohtaja. Asiat lautakunnalle valmistelee viranhaltija.

Kunta on monenlaisten osien kokonaisuus

Osa kunnan toiminnasta on siirretty pois kunnan omasta organisaatiosta, mutta niissäkin tapauksissa kunta vastaa siitä, että palvelu pelaa. Tyypillisesti kouluruoasta voi vastata **liikelaitos**, energiasta kunnan omistama **energiayhtiö**, psykiatrisesta hoidosta vastaa **erikoissairaanhoidon yksikkö** ja jokin päiväkotitoiminta voi olla **järjestön vastuulla** (esim. kielipäiväkotitoiminta). Joka tapauksessa kunta on joko mukana päätöksenteossa (kuten liikelaitoksessa) tai on sopimuksella päättänyt millaista palvelua haluaa kuntalaisilleen (päiväkotitoiminta).

Päätöksenteon tueksi kunnissa laaditaan usein talousarvio, strategia ja/tai ohjelma. Talousarviolla kunnanvaltuusto päättää kokonaissummasta, joka annetaan tietyille hallintokunnalle sen toiminnan järjestämiseksi. Lautakunta jaottelee tarkemmin määrärahat eri toimintoihin, joista niistäkin päätetään vain ylätasolla (esim. paljonko saa olla menoja tai tuloja tai nettomenoja tulojen jälkeen). Esimerkiksi koulujen määrärahat jaetaan tarkemmin kouluvirastossa. Kuntien välillä on vaihtelua eli voi olla, että joissain kunnissa ylempi toimielin tekee päätökset pienemmistä yksityiskohdista. Joka tapauksessa ylempällä toimielimellä (esim. kunnanhallituksella suhteessa lautakuntaan) on niin sanottu otto-oikeus eli se voi ottaa päätettäväkseen asian, josta on jo päätetty edellisessä lautakunnan kokouksessa. Tarkemmin päätöksenteosta kertoo **kunnanvaltuuston johto- ja hallintosäännöt**.

Pistetään kuntapalvelut kuntoon!

Lhbtq-ihmisten asiat eivät usein näy kunnissa, sillä paikalliset päättäjät eivät aina tiedä riittävästi. Setalaisten tärkeä tehtävä on tuoda tietoa päätöksenteon tueksi. Tieto voi olla esimerkiksi jokaisen arkisia kokemuksia kuntapalveluista, ajankohtaista tutkimustietoja transhoidoista tai ystävällinen muistutus ihmisoikeussopimuksista ja syrjimättömyydestä.

Joskus tavoite setalaisten kuntavaikuttamisessa voi olla konkreettinen, mutta sen vaikutukset hankalasti nähtävillä: esimerkiksi ohjelma syrjinnän vähentämiseksi voi jäädä tyhjäksi puheeksi, jos siinä ei ole konkreettisia toimenpiteitä. Hyvä tavoite on siis konkreettinen: (homottelu pois koulusta) tuottaa keskustelua ja ajattelua laajemminkin myös periaatteellisesti teeman ympäriltä (nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen).

Kuntavaalien aikana Seta vaikuttaa ehdokkaisiin ja heidän taustaryhmiinsä, mutta asioita voi ajaa aktiivisesti myös vaalien jälkeen. Ennen innokasta kuntavaikuttamista on tärkeää määrittellä toiminnan päämäärät.

Kunnissa on kolme väylää saada rempallaan oleva asia kuntoon.

a) **Viranhaltija** voi esittää päätösesityksessään (esim. kunnanjohtaja talousarvioesityksessään), että asia Y laitetaan kuntoon (esimerkiksi hän esittää rahaa koulukiusaamisen vastaiseen toimintaan).

b) **Kunnanvaltuutettu** voi tehdä asiasta W aloitteen ja aloitevastauksen myötä asia laitetaan kuntoon (esim. aloite ryhtymisestä Suomen homo- ja transmyönteisimmäksi kunnaksi).

c) **Jokin poliittinen ryhmä** ryhtyy ajamaan asiaa ja se omaksutaan vähitellen pohjaesityksiin tai päätöksentekotilanteessa asian puolesta äänestetään ja se hyväksytään (esim. nollatoleranssi lhbtq-nuorten itsemurhissa).

d) Joissain käytännön asioissa esimerkiksi opettajien kokous, vahtimestari tai muu kunnan työntekijä voi tehdä päätöksen itsenäisesti. Tällöin kannattaa lobata kyseistä viranhaltijaa suoraan.

TIESITKÖ ETTÄ...

kunnissa on erilaisia aloitekanavia, joihin

kuntalaiset voivat lähettää omia aloitteitaan.

Myös useisiin kuntiin perustetut nuorisovaltuus-

tot voivat esittää kunnanvaltuustolle toiveita

lhbtq-ihmisten oikeuksien parantamisesta.

Mediatyö osa vaaleja

Mitä paikallisemmasta mediasta on kyse, sitä paikallisempia juttuja he haluavat tehdä. Heitä kiinnostaa siis paikallinen henkilö (Setan aktiivi ja hänen mielipiteensä) tai paikkakunnan ajankohtainen tilanne (miten neuvolassa huomioidaan sateenkaariperheet). Niinpä esimerkiksi Setan tekemät erilaiset **selvitykset palvelujen tilanteesta** (vanhainkoti ei halua ottaa huomioon samaa sukupuolta olevan parin erityisyyttä) tai **poliitikkojen mielipiteistä** (homourheilua mainostavat julisteet ovat kiellettyjä omassa kunnassa) ovat toimittajasta mielenkiintoisia.

Toimittaja soittaa kysyäkseen a) taustatietoja tai b) haastatellakseen. Lähtökohtaisesti kyse on aina haastattelusta ellei sovita, että kyseessä on taustatiedon keruusta. Jos haluat saattaa toimittajan tietoon jotakin, jota et voi kertoa omalla nimelläsi, sano toimittajalle, että haluat lähdesuojan etkä voi esiintyä tunnustettavasti jutussa. Toimittajan pitää

luvata tämä selvästi ennen kuin ”sopimus” on voimassa.

Toimittaja voi olla paikalla myös tilaisuudessa, jossa puhut. Niinpä kannattaa esiintyä siten, että puheet kestävät katsetta myös seuraavan päivän lehdessä. Railakkaimmat vitsit tai henkilökohtaisuuksiin menevät haukut on fiksua jättää esityksestä pois, sillä nekin saattavat päätyä juttuun, eivätkä palvele tavoitetta.

Toimittaja tekee vain työtään ja usein hänen tavoitteenaan on tehdä mielenkiintoinen juttu ja palvella lukijoita totuudessa pysyen. Saat aina pyytää jutun tarkistettavaksi eli saat tarkistettavaksesi omat sitaattisi, sinulla on siihen oikeus. Jutun muihin osiin ei voi vaikuttaa, vaan ne ovat toimittajan näkökulmaa aiheeseen, mutta selvistä termi- ja asia- virheistä lhbtq-asioiden suhteen kannattaa tehdä korjausesitys.

Hae Setan vaaliavustusta!

Setan hallitus päätti jakaa kaikille kuntavaalivaikuttamista tekeväälle jäsenjärjestöille enintään 100 euroa tukea kuitteja vastaan.

Vaalityön pitää tukea yhteisen asiamme edistämistä eikä vaalityö saa kohdistua yksittäisen ehdokkaan vaalityön tukemiseen. Järjestettäviin tilaisuuksiin tulee kutsua puhumaan/osallistumaan vähintään kolmen eri ehdolla olevan ryhmän edustus.

Viestinnän tulee olla neutraalia, mutta toki hyvin hommansa hoitavia tulee kehua, vaikkapa etsittäessä homo- ja transmyönteisimpiä puolueita.

Ohjeet hakemisesta, kuittien toimittamisesta ja maksuaikataulusta ovat vaalivuilla seta.fi/kuntavaalit2012.

Tulosta tai painata vaaliesitettä

Vaaliesitteestä tehdään pdf-versio elokuussa. Vaaliesitettä voi tulostaa itse tai tilata painosta haluamansa määrän vaikka vaaliavustuksella.

Yhteystiedot

Vaaliohjelmasta ja kuntavaikuttamisesta tietoja antaa puheenjohtaja Outi Hannula:
outi.hannula@seta.fi

Vaaliesitteestä ja materiaaleista tietoa antaa tiedottaja Eliisa Alatalo: eliisa.alatalo@seta.fi

**Vaalipäivä
28.10.**

KUNTAVAALIT TULEVAT – OLETKO VALMIS?

Setan opas jäsenjärjestöille, nuorten ryhmille, valiokunnille ja aktiiveille kuntavaalityöhön 2012